Α/Α: 1175765
Εντυπο: ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
Ημ/νία: 26/06/2004
Σελίδα: 34
Κατηγορία: Κριτική θεάτρου

Ερωτικά ψέματα και καθημερινή ασφυξία

Της ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΜΑΤΖΙΡΗ

Το θέατρο «Αμόρε» ενέχει την έκπληξη. Θυμίζει ποταμούς που κατεβαίνοντας ορμητικά συμπαρασέρνουν στα γάργαρα νερά τους κλαδιά δένδρων, πολύχρωμα ψαράκια, ρείκια και λουλούδια, αλλά και κουφάρια ζώων και κάθε λογής σκουπίδια. Η φετινή περίοδος, που έληξε πρόσφατα, έφερε μαζί της αρκετή αμφίβολη πραμάτεια, ώστε για πρώτη φορά να ανησυχήσουμε για το χάρισμα της ζωοφόρας ροής του. Ολως ενδιαφέρουσες δραματολογικές επιλογές που θα έδιναν την ευκαιρία στο ελληνικό κοινό να συναλλαγεί με καινούργια κείμενα της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας και με αισθαντικές ανθρώπινες καταστάσεις, ματαιώθηκαν από κενόδοξους πειραματισμούς, υπερφίαλες «νέες αναγνώσεις» ή ατροφικές εμβαθύνσεις.

Το 43χρονο Νορβηγό Γιον Φόσε, μάστορα εσωτερικών μονολόγων και ποιητικού μινιμαλισμού, σκηνοθέτησε στην Κεντρική Σκηνή ο Γιάννης Χουβαρδάς, δείχνοντας πόσο ελάχιστη μπορεί να είναι η απόσταση ανάμεσα στην εσωστρέφεια και τη νέκρα. Το «Τόσο όμορφα» (μετάφραση Γ. Χουβαρδάς, Λ.Ν. Γκαράς - Ε. Σταυροπούλου), αινιγματικό και μελαγχολικό σαν παλιά φωτογραφία, κατοικείται από κλειστούς, αμίλητους ανθρώπους, σπίτια χωρίς γείτονες και τη μοναξιά των σκανδιναβικών φιόρδ. Διάλογοι αραιοί, συμπεριφορές υπαινικτικές, αναποφάσιστες, στα όρια της κατάθλιψης. Η ιστορία έως απλοϊκή:

Ενας άνδρας (Ακύλλας Καραζήσης) επιστρέφει για διακοπές στο πατρικό του με γυναίκα (Μαρία Κεχαγιόγλου) και κόρη (Ιωάννα Παππά). Η κόρη ερωτεύεται ένα αγόρι του χωριού (Γιάννος Περλέγκας). Η γυναίκα έχει μια σύντομη περιπέτεια με έναν παλιό συμμαθητή του άνδρα της (Νίκος Χατζόπουλος). Ξαφνικά αναχωρούν για την πόλη. Πίσω μένει η κόρη. Κάθε εξήγηση μοιάζει πεζή και αποσιωπείται. Σε μια ασύνηθη για το συγγραφέα νότα αισιοδοξίας, το τέλος ζουμάρει στο φιλί του νεαρού ζευγαριού. Φόσε - λάιτ.

Αποφεύγοντας κάθε ίχνος ζωτικότητας, όπως ο διάολος το λιβάνι, ο Χουβαρδάς εγκλείει το ήδη κλειστοφοβικό δρώμενο με τις μουντές ψυχές και διαλόγους σε ένα σκοτεινό -ευτυχώς ευρύχωρο- κουτί (σκηνικό Ελλη Παπαγεωργακοπούλου), που χωρίς τη σκανδιναβικότητά του εκτοπίζεται στο απροσδιόριστο πουθενά, στερούμενο ένα γερό κομμάτι της γοητείας και του «ντετερμινισμού» του. Εδώ οι τρεις πρωταγωνιστές -ακόμη και οι εξαιρετικοί Καραζήσης και Κεχαγιόγλου- υποδύονται με ακρίβεια τα άχαρα αυτόματα, κρατώντας επιδεικτικά μεγάλες αποστάσεις που διασκορπίζουν κάθε ενέργεια. Υπερθεματίζοντας στην κατατονία, ο σκηνοθέτης καταδεικνύει τη σιωπή σαν μουγκαμάρα, το μυστήριο της μοναξιάς σαν πεισματάρικο βλακώδη αρνητισμό γεμάτο παύσεις και αμηχανία, την απελπισία σαν στιλιζαρισμένη ανέχεια.

Την έξω ζωή προδίδει μονάχα μια αχτίνα φωτός που εισβάλλει ανακουφιστικά όταν ανοίγει η πόρτα. Τη σκανδιναβική φύση, στην οποία γίνονται τόσες αναφορές, τη βλέπουμε σε καρτ ποστάλ στους τοίχους του φουαγέ. Ευτυχώς η Γιαγιά και η Εγγονή (Ξένια Καλογεροπούλου και Ιωάννα Παππά σε δύο φωτεινές λιτές ερμηνείες) διασπούν την απέραντη αυτάρκη εσωστρέφεια, θυμίζοντας ότι

υπάρχουν άνθρωποι σε αυτή την παράσταση - η οποία κατά ειρωνικό τρόπο υπογραμμίζει αυτό που αρκετοί προσάπτουν στο συγγραφέα: τη φυγή στην ψευδή απλότητα.

Ερωτες σε απόχρωση τριανταφυλλί

Γιατί η σκηνοθέτις Βίκυ Γεωργιάδου επέλεξε τις μακρινές ιστορίες του Αρτουρ Σνίτσλερ για να τις μεταφέρει πλήρως μεταλλαγμένες στα άψυχα καθ' ημάς, είναι πράγματι μια απορία. Από τη μελαγχολική - νοσταλγική αίσθηση ζωής και την παρακμιακή γοητεία της βιεννέζικης κοινωνίας του 1900 δεν απομένει τίποτε. Αλλο ένα κομμάτι θεάτρου αφαιμαγμένο από ζωτικούς χυμούς, στιλιζαρισμένο στα όρια της μανιέρας (ίδιον πλέον του «Αμόρε», κατά τα πρότυπα γερμανικών πρακτικών της τελευταίας 20ετίας), αλλά με δυναμικό περιτύλιγμα σύγχρονου life-style, το οποίο αναλαμβάνει να εκσυγχρονίσει με αυταρέσκεια έναν κόσμο του χθες, σκονισμένο και μουσειακό.

Οχι ότι οι «Ερωτες» (1895) δεν φαντάζουν ξεπερασμένοι στην εποχή της ασύδοτης ελευθεριότητας. Τι σημαίνει «ερωτικό ψέμα» στη δίνη του multi-optional καπιταλισμού; Δραματικός δεν μας φαίνεται ούτε ο θάνατος του αριστοκράτη μπον-βιβέρ (Ιερώνυμος Καλετσάνος) για την τιμή της παντρεμένης πρώην ερωμένης του (Αννα Μάσχα) που επιπλέον δεν τον ενδιαφέρει πια, ούτε η αυτοκτονία του εξαπατημένου αθώου κοριτσιού (Λένα Κιτσοπούλου) από τα εργατικά προάστια που τον πίστεψε. Ομως η δυναμική του εφήμερου - αιώνιου μοτίβου έρωτας - θάνατος, εκτός από διαχρονική, είναι και μια καλή επένδυση για ψυχωμένους ηθοποιούς, οι οποίοι θέλουν να ανιχνεύσουν ένα φρέσκο αντίβαρο στην ψεύτικη νοσταλγία του 19ου αιώνα που καταλαμβάνει τους αναβιωτές του Σνίτσλερ που βρίσκουν ευκαιρία να παίξουν με γεροντολαγνείες.

Αν η παράσταση του Εξώστη (μετάφραση Γιώργου Δεπάστα) αποδεικνύει πως καλύτερα να μην καταπιάνονται με τους «Ερωτες» («Liebeleien»: περιπετειούλες) όσοι θεωρούν τα αισθήματα που πραγματεύονται ούτως ή άλλως ανεπίκαιρα, είναι επειδή δεν προσφέρει μια εναλλακτική πρόταση που να φέρνει οτιδήποτε πίσω στη ζωή. Αντίθετα, σε αυτή τη θεατρική άσκηση τίποτε δεν μας μεταδίδει περιέργεια, συγκίνηση.

Στο ουδέτερο τριανταφυλλί σκηνικό (Ειρήνη Σαριμούτσου) με το τριανταφυλλί άρωμα, εφτά ηθοποιοί μιμούνται ρόλους σαν εφηβική παρωδία ζωής, που κάνει ακόμη πιο αναχρονιστικές έως γελοίες τις επιστροφές ερωτικών επιστολών, τις μονομαχίες τιμής, τις εύπιστες μικροαστές που ερωτεύονται πάνω από το κοινωνικό τους στάτους. Παρ' όλη τη σιωπηλή του χάρη, που θυμίζει πίνακες του Κλιμτ, ενόσω το «γλυκό κορίτσι» της Λένας Κιτσοπούλου τεντώνεται αφύσικα ανάμεσα στην καρτερική αγία με τα μεγάλα μελαγχολικά βλέμματα δαρμένου σκυλιού και τον υπερπαιγμένο σπαραγμό του φινάλε («Τι του ήμουν εγώ;»), χάνεται και η τελευταία ελπίδα αλήθειας. Ολα θέατρο. Ακίνδυνο, αναίτιο τραλαλά.

Υπόλοιποι ρόλοι: Αργύρης Ξάφης, Δέσποινα Κούρτη, Κώστας Μπερικόπουλος, Γιάννης Νταλιάνης.

Τι γυρεύουν οι «Αραβικές Νύχτες» σε μια γερμανική πολυκατοικία; Ο νους πηγαίνει σε ρατσισμό, ακροδεξιά βία, ναρκωτικά, περιθωριακές ομάδες, απομόνωση. Τίποτε απ' όλα αυτά. Βρισκόμαστε σ' ένα νέο παραμύθι της Χαλιμάς, με ωραίες κοιμωμένες που ονειρεύονται πως είναι ερωμένες κάποιου Σάχη, ερωτιάρηδες θυρωρούς, πρόσχαρους ηδονοβλεψίες κ.ά. Με μότο «περισσότερη φαντασία στην άχαρη καθημερινότητά μας», ο 37χρονος Γερμανός Ρόναλντ Σιμελπφένιχ επινοεί ένα δικό του υπερ-ρεαλιστικό τρόπο αφήγησης, που σαν κινηματογραφικός φακός πλανιέται ανάλαφρα πάνω από την ασφυξία της ζωής μας αναποδογυρίζοντας ή καδράροντας ό,τι του αρέσει. Κι όταν το πράγμα

σοβαρεύει, μετατοπίζεται σβέλτα στο φαντασιακό - παράλογο. Η παροδική διακοπή ρεύματος και νερού σε μια σύγχρονη πολυκατοικία γίνεται αφορμή μιας απρόβλεπτης και ακούσιας συναλλαγής των ενοίκων μεταξύ τους, που υφαίνεται σε ένα είδος συλλογικού σχεσιακού παραλογισμού. Εκτοπισμένες μνήμες αυτού που υπήρξε κάποτε, ο πόθος να είμαστε άλλοι, να αγαπήσουμε και να αγαπηθούμε, οδηγούν πέντε ετερόκλητους τύπους σε αυξανόμενα παράδοξες καταστάσεις, που ο συγγραφέας δεν μπορεί να λύσει, το πολύ να τελειώσει θανατηφόρα.

Τι κι αν αυτονομείται τόσο από το περιεχόμενο που το κάνει να μοιάζει δευτερεύον; Η θεατρική φόρμα του πολυγραφότατου νέου αστέρα του γερμανικού θεάτρου θεωρείται πρωτότυπη, ακατανόητη, διασκεδαστική. Το πιστοποιεί η γεμάτη νεανικό κοινό αίθουσα. Ωστόσο, ειδικά στις «Αραβικές Νύχτες» (2001) ο θεατής απορεί τι είδους συγκρούσεις είναι αυτές που κατατρύχουν τους πέντε χαρακτήρες, μήπως η πρόθεση ήταν να ειπωθεί κάτι τελείως διαφορετικό για το οποίο απλώς δεν βρέθηκε ο τρόπος;

Χωρίς να ζητάμε πολλά σε επίπεδο ψυχολογικού βάθους, οι λύσεις στην παράσταση του «Αμόρε» είναι δύο: ή επινοούμε μια δική μας φαντασιακή φόρμουλα κατανόησης ανεξάρτητη από το κείμενο ή κοιτάζουμε τι μπορεί να γίνει με ένα παράλληλο μοντάζ γλώσσας / δράσης. Αν κολλήσουμε στο ερώτημα «τι παίζουν όλοι αυτοί;», το παιχνίδι για Σιμελπφένιχ, σκηνοθέτη και ηθοποιούς έχει χαθεί. Οπως συμβαίνει για όσους δεν το γλιτώνουν και τα 60 λεπτά θέασης μοιάζουν ατελείωτα. Σε μια τεράστια κινούμενη πλατφόρμα (σκηνικό Ελλη Παπαγεωργακοπούλου) ο Δημήτρης Κουρτάκης έστησε με ενθουσιώδη ζήλο και αύρα ταλέντου μια μικρογραφία «Dogville», όπου πέντε καλοί ηθοποιοί μιλούν, χασομερούν, χαζεύουν, πηγαινοέρχονται -παρόντες καθ' όλη την παράσταση. Το ακατάπαυστο small talk, που έχει δυστυχώς την ευθύνη τού γοητεύειν, βαραίνει την κίνησή τους σαν μολύβι. Νοσταλγούμε τη βουβή «Ωρα που δεν γνωρίζαμε τίποτε ο ένας για τον άλλον» του Πέτερ Χάντκε. Οταν χρόνος και χώρος αναιρούνται, όλα μπορούν να συμβούν. Ακόμη και μια αραβική νύχτα στη Γερμανία. Ονειρα γλυκά.

Μετάφραση: Γιώργος Δεπάστας. Παίζουν: Βασίλης Καραμπούλας, Δέσποινα Κούρτη, Λένα Κιτσοπούλου, Κωνσταντίνος Αβαρικιώτης, Ιερώνυμος Καλετσάνος.

Εσωτερικά: Τρεις παραστάσεις στο «ΑΜΟΡΕ» με ενδιαφέρουσες δραματολογικές επιλογές
Λεζάντες: Αργύρης Ξάφης, Ιερώνυμος Καλετσάνος στους «Ερωτες» του Σνίτσλερ
Πηγή: ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
Θέμα: ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ